

“Panpogani delujejo v okviru mednarodne zveze Pagan Federation, ki ima sedež v Angliji, medtem ko se Ajdi obračajo na vzhod in se povezujejo predvsem z drugimi slovanskimi narodi. Raziskovanja slovenske duhovne dediščine se lotevajo tudi čisto znanstveno in sami sebe raje imenujejo staroverci – beseda pogan ima še vedno slabšalen prizvok, čeprav dobesedno pomeni človeka, ki spoštuje svojo zemljo.”

Novi staroverci

Vsi smo po malem pogani

Tina Zgonik

Tili Havliček se vozi s kolesom in nakupuje s cekarjem. Recimo, da mu verjamem, da tudi vstaja s soncem – tak naj bi bil ritem urbanega pogana, kar pomeni človeka narave, ki jih je na svetu že več kot milijon. Pri nas so se zbrali v dva kroga: združenje Ajdi in društvo Panpogan.

Ajdi so me pričakali z glinastim vrčem čaja in domačim grozdem. Nenačuden občutek domačnosti, ki ga v stanovanju v bloku sredi Ljubljane ne bi pričakovala, v meni prebudi nekaj, kar je še najbolj podobno meglenemu spominu na nekaj starodavnega. »Staro vero imamo v genih,« pravi Matjaž Anžur, zgodovinar in ustanovitelj prve staroslovanske župe pri nas (v slovanskih državah se pripadniki stare vere organizirajo v župe).

Stara vera, pravi, sploh ni tako pravadna in oddaljena, samo prikrita. Pod lupino katolicizma, new agea, celo ateizma smo vsi še zelo poganski. Še vedno držimo pesti, da bi se nekaj dobro izteklo, priklonimo glavo v pozdrav, nazdravljamo s trkanjem kozarcev. Novoletna jelka, butarice, pirhi, blagoslovljena voda, mašno vino, hostije, celo križ – vse to so ljudje uporabljali za očiščenje, blagosloavljanje in zaščito že tisočletja pred krščanstvom. Božič je postavljen v čas zimskega sončnega obrata, ki je glavni poganski praznik, in podobno je z večino drugih pomembnih krščanskih praznikov. »Če bi odstranili vse, kar je poganskega izvora, bi bilo krščanstvo zelo monotono,« meni Havliček, soustanovitelj Panpoganov. »Obiskovanje grobov, na primer, je čisto pogansko. Na Žalah je skupinski grob za

Velika mati – vračanje k ženskemu principu veselja

otroke in ljudje na njem puščajo igračke, medvedke, okraske. Krščanstvo že ne uči tega! Vendar ljudje tako čutimo, to je v nas, potrebujemo tisto, kar je naravno.»

Panpogani delujejo v okviru mednarodne zveze Pagan Federation, ki ima sedež v Angliji, medtem ko se Ajdi obračajo na vzhod in se povezujejo predvsem z drugimi slovanskimi narodi. Raziskovanja slovenske duhovne dediščine se lotevajo tudi čisto znanstveno in sami sebe raje imenujejo staroverci – beseda pogan ima še vedno slabšalen prizvok, čeprav dobesedno pomeni človeka, ki spoštuje svojo zemljo. Pogan ima skoraj religiozen odnos do narave – Anžur in Havliček skoraj z istimi besedami opišeta bistvo stare vere. Ni izgubljen v tehnicizirani, že napol virtualni družbi. Nove tehnologije uporablja, a jim zavežno določi mesto v svojem življenju, hkrati pa ohranja stik z naravo in praznuje njene cikle. »Predvsem gre za iskanje ravnotežja,« razloži novi odnos član Panpogana Ištar Antares. »Poganstvo ni kult, ampak vračanje k našim lastnim koreninam, iskanje domače alternative razosebljenemu potrošniškemu načinu življenja.»

Krščanska glava, pogansko srce

Najdlje v tej smeri so šli v Angliji, kjer so prvi uvedli novodobno poganstvo, verjetno zato, ker so ga tam v zgodovini najmanj preganjali. Čeprav je tudi v Angliji veljal zloglasni čarovniški zakon, zaradi katerega so pri nas trpele cele vasi (pri Slivnici na Cerknškem je grič, ki mu zato pravijo Solzan ali Solzno), je bila anglikanska cerkev ločena od papeža in zato bolj strpna. »V začetku so v Angliji krščanski menihi živeli v čudovitem odnosu z druidi (keltskimi svečniki), potem pa se je zaradi politike nekaterih cerkva ta odnos pokvaril. Zdaj se v Angliji poganstvo spet združuje s krščanstvom. Mnogi škofi krščanske cerkve so druidi,« razlaga Havliček, ki je poleg tega, da mu v prsih bije staroversko srce, tudi škof svobodne katoliške cerkve. Po njegovem ni prav nič sporno, da se kristjan ukvarja s poganstvom ali obratno.

Angleška kraljica sama, glava anglikanske cerkve, je bila častno sprejeta v druidski red. Maja lani so druidi za praznik beltrane prvič opravili obred v Britanskem muzeju, ki je simbol imperija, še pred nekaj desetletji pa so bili prepovedani! Čim so zakon preklicali, je izbruhnilo, kar je stoletja delovalo podtalno, in zdaj je stara keltska vera prerasla v pravo gibanje. Na Islandiji in v Skandinaviji so staroverci uradno priznani in plačujejo cerkveni davek.

Podobno se zanimanje za staro duhovno izročilo prebujajo na vzhodu. Najmočnejše je gibanje v Rusiji in Ukrajini, kjer se novi staroverci lahko učijo od starcev, ki so neposredni nasledniki stare vere – v vzhodni

Foto Aleš Černivec

Staro vero imamo v genih, pravijo staroverci, ki spoštujejo in preučujejo slovensko duhovno dediščino.

Evropi se je tradicija slovanskega svečeništva ohranila brez prekinitve, sploh med ukrajinskimi kozaki, delno zaradi zakotnosti in nerazvitosti krajev, delno zaradi strpnosti pravoslavne cerkve, ki je stare običaje, namesto da bi jih poskušala zatreti, preprosto vključila v lastne obrede. Jeseni so Poljaki, zagrizeni katoliki, priznali staro vero kot eno od državnih ver – morali so, ker jih je že toliko.

Stražarji nezapisanega

S pravo eksplozijo raziskovanja in literature je poganstvo eno od najmočnejših novih gibanj na svetu, vendar imajo slovenski staroverci precej težjo nalogo kot njihovi vzhodni in severni somišljeniki. Temelje, na katerih stojijo, morajo šele dokazati, jih tako ali drugače ukraški davniki. »Ohranjenega je veliko več, kot je videti na prvi pogled, samo raziskano še ni,« trdi Nejc Petrič, član Ajdov. Še v šestdesetih le-

tih so v Posočju živeli zadnji pravi, avtohtoni, pristni slovenski staroverci, ki so ohranjali predkrščansko religijo. Njihove zapise je, preden so pomrli in je izročilo ugasnilo, zapisal raziskovalec Pavle Medvešček, vendar ne njegovi zapisi ne raziskovanje arheologov in etnologov ne morejo nadomestiti živega izročila, ki ga imajo na razpolago drugod. Znamenja sicer kažejo, da še vedno obstajajo ljudje, ki poznajo stare skrivnosti, vendar svoje znanje iz strahu pred obsojanjem skupnosti, kjer živijo, morda pa tudi pred zbanaliziranjem tega, kar jim je sveto, ohranjajo zase.

Starci, ki jih je obiskoval Medvešček, so svet opisovali kot ravnotežje vidnega sveta in nevidnih sil, ki so jih znali upravljati. Zanje je bilo vse živo in del vseobsegajoče moči, ki vse preveva, človek pa je odgovoren, da to ravnovesje ohranja. Še ne tako dolgo nazaj so ob kamnih, drevesih, votlinah in potokih, za katere je veljalo, da imajo »tretjo moč«,

opravljali obrede za plodnost, očiščenje in blagosloavljanje. Pogovarjali so se s predniki in znali zdraviti živino in sebe, podobno, kot to počnejo šamani tradicionalnih ljudstev. Imeli so celo svečenika, deherja, in so svoja verovanja ohranjali v največji tajnosti pred katoliškim delom prebivalstva. To zelo intimno, osebno vero je na koncu ohranjalo le še nekaj starcev v okolici odročnih Lokovcev.

Uravnovešeno veselje naših praprababic

Ljudje, ki še nekaj vedo, se svojega znanja večinoma sramujejo. Redke etnologe in arheologe, ki prihajajo v njihove vasi (največ je ohranjenega v Posočju in slovenski Istri), zavajajo na napačna pota in jim prikrivajo informacije. »Podobno se obnaša država, ki znanja o slovenski duhovni dediščini sploh ne umesti v šolski program,« pravi Anžur, ki je sicer vojaški zgodovinar. »Škoda, ker je občutek duhovne kontinuitete izjemno pomemben za identiteto naroda.« Slovenci so v primerjavi z drugimi narodi, ki imajo zgodovino, velike mite, celovito filozofijo, prikrasani, oškodovani, kakor da svet naših prednikov ni bil tako popoln kot svet, ki so ga ustvarile velike civilizacije. »Imeli smo enako visoko razvito mitologijo,« trdi član Ajdov Primož Kuštrin. Izjemna tenkočutnost mož, katerih znanje je v več knjigah popisal Medvešček, potrjuje njegovo prepričanje.

Znanstveniki zdaj na podlagi toponimov (imen krajev), legend, etnoloških zapisov in arheoloških ostankov ugotavljajo, kako skrbno so naši predniki uredili svoj svet.

Tili Havliček in Ištar Antares

«Znanstveniki zdaj na podlagi toponimov (imen krajev), legend, etnoloških zapisov in arheoloških ostankov ugotavljajo, kako skrbno so naši predniki uredili svoj svet. Lep primer so natančno določeni koti nekdanjih svetih krajev, na katerih danes stojijo krščanske cerkve, nekoč pa so predstavljali trikotnik treh sil: nebo, zemljo in podzemlje, kar je klasična razporeditev vseh starih dojemanj sveta (pri Slovanih so jih poosebljali bogovi Perun, Mokoš in Veles).»

Nedelo, 28. marca 2010

zapelji me

25

Lep primer so natančno določeni koti nekdanjih svetih krajev, na katerih zdaj stojijo krščanske cerkve, nekoč pa so predstavljali trikotnik treh sil: nebo, zemljo in podzemlje, kar je klasična razporeditev vseh starih dojemanj sveta (pri Slovanih so jih poosebljali bogovi Perun, Mokoš in Veles). Koti ustrezajo nagibu zemeljske osi, kar je pojav, ki ga najdemo pri vseh starih civilizacijah, pri nas pa je nanje prvi opozoril arheolog dr. Andrej Pleterski.

Zanikanje lastne duhovne tradicije je posledica strahu, ki ga je zasejala inkvizicija, večino običajev, ki so jih še ohranjali po vaseh, sta povzili obe svetovni vojni, dokončno pa je »vraževerje« in »šarlatanizem« poskušal zatreti socializem. V vasi so pošiljali vohune, da so se spravljali nad stare ženske, ki so se, navadno brez lastne zemlje, preživljale z nabiranjem zelišč, zdravilstvom in vedeževanjem. Vodili so jih na zaslišanja, kakšna je prišla tudi v zapor. »Tako so se bale, da mi sploh niso hotele ničesar povedati. Mislile so, da sem vohun,« se spominja svojih pogosto neuspešnih pohodov Medvešček, ki je na svoje oči videl mnogo krajev, ki so veljali za svete, preden so jih razdejali nasprotniki stare vere. Cerkev v starem izročilu ni videla narodnega bogastva, ampak hudičev prekletstvo. Pod njenim vplivom so porušili mnogo kamnov in posekali drevesa, kjer so staroverci opravljali obrede. Zdak take naravne »točke moči« in zdravilne

Foto Aleš Černivec

Butarice, pirhi, blagoslovljena voda, mašno vino – vse to so ljudje uporabljali za očiščenje, blagosloavljanje in zaščito že tisočletja pred krščanstvom.

vrelce, kolikor je znanih, spet obiskujejo trume ljudi, ki jim manjka stik s silami narave, na drugih stojijo cerkvice in kapelice.

Nazaj vse do Ved

Zaradi pomanjkljivih virov se Ajdi zato zatekajo na vzhod, k drugim Slovanom, in iščejo skupne točke, potem pa njihove mite in učenja primerjajo s tem, kar je v drobcih ohranjeno pri nas. Svojo duhovnost so zasidrli še dlje, v Velesovi knjigi (svetih spisih starih Slovanov) in

Rigvedi. Naj se sliši čudno, ampak v slovanskih državah staroverska gibanja večinoma izhajajo iz vedizma, ki ga štejejo za izvor stare slovanske vere. Ponavadi ga pripisujemo Indijcem, a je nastal, ko so Ariji (naši skupni predniki, iz časa, ko se še nismo ločili) naselili Indijo.

»Slovenščina ima kot indoevropski jezik veliko podobnosti s sanskritom, posebno v besedah, povezanih z religijo in organizacijo mest,« razlaga Anžur. Priimki, kot so Petak, Šestak, Sedmak in tako naprej, označujejo ljudi, ki so znali recitirati pet, šest, sedem knjig Rigvede (deset jih je, zato gredo priimki tja do Desetaka).

»Rigveda, se pravi Rek-veda, niti prevesti ni treba, preprosto popisuje zdrav odnos do sveta,« pravi. Vedizem, razlaga zgodovinar, sega na sam začetek religije, ko je bil bog navzoč vsepovsod, v vsakem kamnu, vsakem drevesu, vsakem človeku, v vsaki živali in rastlini. Rigveda uči spoštljiv, sproščen, prijateljski odnos do sveta, antropomorfnost predstavljanje bogov se je razvilo šele pozneje. »Meni tak odnos ustreza,« pravi Anžur. »Ni omejitev in zapovedi, v kaj mora človek verjeti,« pravi tudi Havliček. »Edino, kar je pomembno, je odgovoren odnos do narave in do samega sebe.« Se pravi, da imaš ta svet rad.

Foto Roman Šipić

Poganstvo ni kult, ampak vračanje k našim lastnim koreninam, iskanje domače alternative razosebljenemu potrošniškemu načinu življenja, pravi lštar Antares.

izbira Blaž Kovšca

Na zdravje!

Ker se očitno razen nas samih kmalu nihče ne bo brigal za (katero koli) zdravje, je najbolje, da stvari vzamemo v svoje roke. Nihče pri zdravi pameti se namreč ne sme, ali se vsaj ne bi smel, strinjati z zmanjševanjem socialnih pravic – in to v času, ko vsi občutimo, kam nas je pripeljalo dosedanje »kapitaliptično« razmišljanje. A žal vse kaže, da nam bodo predlagani novi socialno-zdravstveni zakoni vzeli še več. Tako nam ne preostane drugega, kakor da nazdravimo ... da bi naše zdravje vzdržalo čim dlje.

Pre-udarno

Začne se lepo počasi. Z lažjimi oblikami opojnih tekočih derivatov, ki uboge gradbene delavce še preskrbujejo vsaj z nekaj osnovnimi vitamini,

prepotrebno tekočino in v krvi hitro sproščajočimi se sladkorji. Čeprav visok glikemični indeks ne njih ne kogarkoli drugega prav nič ne približa indeksu cen življenjskih potrebščin, je občutek stiske z vsako stekleničko znosnejši. In da se na koncu ve, koliko »meric« je potrebno za občutek »vse je okej«, ni boljšega od odpiralca števec.

**izdeluje Dig
prodajajo italijanske veleblagovnice
ena 15 evrov**

Kruzanje

Ob vsem (pre)dobrem obnemorejo celo najboljši. In takrat pride na pomoč pijačillac, ki še tako »ubogemu« omogoča dostavo zelenih osvežujočih napitkov. Dobro se je le prepričati, ali na »črpalki« ne toči kakšen »dobronameren« prijatelj ali partner, kajti potem lahko reklo, da pijača in avto ne gresta skupaj, dobi povsem nov pomen.

**izdeluje Gada
prodajajo ameriške veleblagovnice
cena 37 evrov**

Bum!

Za zadnji šus naj poskrbi bistri ekstrakt srednjeameriških kaktusov. Vendar ne v klasični obliki zamolklega udarca, lizanja roke in kislega obraza. Ko se pije zadnjič, naj usoda odloči, kdo pade prvi. Dovolj bo pritisk na vrtečo se glavo, ki bo ob igranju tujih melodij obstala pred naslednjo žrtvijo in ... sprožila. Podobnost s politiko je zgolj naključna.

**izdeluje Jam
prodaja politika
cena 30 evrov**

Izbora je delo piscev in ga ne naročajo oziroma plačujejo morebiti omenjena podjetja.

DOBRE ŽIVLJENJSKE NOVICE

Slovenske novice in življenjska zavarovalnica KD Življenje d.d. omogočata

BREZPLAČNE ČESTITKE OB POSEBNIH PRILUŽNOSTIH
(rojstni dan, rojstvo otroka, diploma, metuma, upokožitev in poroka).

Objavljali jih bomo vsako soboto v Slovenskih novicah.

Informacije in naročila na:
www.slovenskionovice.si/cestitke
Ta telefonski številki 05/ 49 19 990.

www.slovenskionovice.si/cestitke